

14.8.2017

Ympäristöministeriö

kirjaamo@ym.fi

Lausuntopyyntönnä YM14/400/2017, YM024:00/2016

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi jätelain muuttamisesta

Muutoksen tavoitteet ja lähtökohta

Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelmaan on kirjattu jätelain osalta ”Muutetaan jätelakia siten, että kunnille jätelaissa annetut yksinoikeudet rajataan asumisessa syntyviin jätteisiin alueelliset erityispiirteet huomioiden”.

Ympäristöministeriö asetti elokuussa 2016 työryhmän valmistelemaan jätelain muutosta yhdyskuntajätehuollon vastuunjaon osalta sekä selvittämään jätelain ja hankintalain yhteensovittamista. Tarkoituksena oli, että työryhmän mietinnön pohjalta laaditaan tarpeelliset säädösmuutosehdotukset jätelakiin ja hankintalakiin. Työryhmän mietintöä ei lähetetty lausuntokierrokselle. Suomen Yrittäjät oli edustettuna työryhmässä.

Työryhmämietinnön valmistumisen jälkeen ympäristöministeriössä valmisteltiin virkamiestyönä luonnos hallituksen esitykseksi laiksi jätelain muuttamisesta. Suomen Yrittäjät lausuu valmisteluprosessista sekä lakiluonnoksesta seuraavaa:

Työryhmän mietintö oli monin osin kannatettava - hallituksen aikaisemmin tekemät linjaukset tulee kuitenkin huomioida jatkovalmistelussa

Hallitusohjelman kirjauksen toimeenpanoa valmistelevan työryhmän jäsenet eivät olleet yhtä mieltä kaikista käsiteltävistä asioista. Tästä huolimatta työryhmän mietintöä voidaan pitää tyydyttävänä kompromissina ja siten lähtökohtaisesti kannatettavana. Suomen Yrittäjät hyväksyi pääsääntöisesti työryhmän tekemät esitykset, ja eriävä mielipide jätettiin lopulta ainoastaan kahdesta asiasta:

- Työryhmä esitti kunnan velvollisuutta yhdyskuntajätteistä hallituksen tahtotilaa laajemmaksi; ja
- Työryhmä esitti, että jätehuollon osalta kuntayhtiöiden sidosyksikkömääritelmä poikkeaa kaikista muista toimialoista siten, että kuntayhtiö voi toimia markkinoilla 10 prosentin osuudella liikevaihdostaan. Muilla toimialoilla vastaava poikkeama tasapuolisesta kilpailusta on määritelty 5 prosenttiin ja 500 000 euroon liikevaihdosta.

Jätteenhaltijoiden valinnanvapauden laajentaminen kannatettava - ehdotus ei kuitenkaan täysin vastaa hallituksen tahtotilaa

Kunnan vastuulta esitetään poistettavaksi sosiaali- ja terveystaloudessa ja koulutoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte sekä julkisessa hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä muu yhdyskuntajäte. Kannatamme kunnan vastuun rajaamista ja eri toimijoiden mahdollisuutta kilpailuttaa omat jätehuolto-palvelunsa. Markkinoiden avaaminen tukee yrittäjyyttä, kiertotaloutta sekä takaa paremmat ja kustannustehokkaat palvelut.

Kuitenkin sekä työryhmän mietinnössä että hallituksen esitysluonnoksessa esitetään hallitusohjelmasta poiketen asetettavan kunnan vastuulle asumisessa syntyvien jätteiden lisäksi myös kunnan omia jätteitä. Hallitusohjelman kirjauksesta poikkeamista perustellaan erittäin niukasti. Perusteluiden mukaan rajauksella varmistettaisiin kunnan toiminnan jätehuoltojärjestelyjen sujuvuus ja näihin liittyvän hallinnollisen taakan minimointi.

Kunnan vastuun rajaaminen asumisessa syntyvään jätteeseen selkeyttäisi jätehuollon vastuunjako huomattavasti. Lisäksi kuntien vastuun rajaaminen asumisessa syntyvään jätteeseen lisäisi kuntien omaa valinnanvapautta palveluidensa jätehuollon osalta. Ne voisivat halutessaan joko kilpailuttaa kyseiset palvelut tai käyttää sidosyksikkönään toimivia jätelaitoksia kunnan vastuun ulkopuolelle jäävän jätehuollon järjestämiseen. Tällaisista sidosyksikköpäätöksistä tai kilpailutuksista kunnille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa on aineistossa liioiteltu. Kunnathan tekevät jo nykyisin kiinteistöjensä ja niiden palveluiden osalta merkittäviä määriä hankintojen kilpailutuksia sekä sidosyksikköpäätöksiä.

Erilliselle sidosyksikkösääntelylle ei ole perusteita - eduskunnan talousvaliokunta ollut asiasta samaa mieltä

Suomen Yrittäjät pitää perusteltuna, että jätehuollossa on sama 5 prosentin ulosmyyntiraja kuin hankintalakiesityksessä on määritelty. Esitetty 10 prosentin ulosmyynti on jätehuollon markkinoilla huomattava luku. Tilannetta kuvaa hyvin se, että kunnallisen jätelaitoksen liikevaihto liikkuu usein useissa kymmenissä miljoonissa. Tekemämme arvion mukaan alan pk-yritysten keskiarvo vuotuisen liikevaihdon osalta on 1,3 miljoonaa. Useilla toimijoilla on käytössään vain yksi jäteauto, jonka liikevaihto on keskiarvon mukaisesti reilu 300 000 euroa/v.

Emme myöskään pidä oikeana ratkaisuna luopua hankintalakiin esitetyistä euromääräisistä rajoista jätehuollon sektorilla. Kunnan omistaman jätelyhtiön liikevaihto on usein niin suuri, että viiden prosentin ja 500 000 euron rajoja voidaan pitää perusteltuina. On hyvä huomata, että 500 000 euron raja tarkoittaa vain sitä, että julkisesti omistettu yritys saa tähän euromäärään saakka toimia yksityisten yritysten kanssa markkinoilla etuoikeutuksessa asemassa samalla, kun kilpaillaan samoista asiakkaista. Jos julkisesti omistettu yritys myy tätä euromäärää enemmän markkinoilla (ei siis TSV:n kuntavastuullinen jäte), se toimisi samoilla ehdoilla muiden yritysten kanssa. Raja ei siten estä kunnallista jätelyhtiötä toimimasta markkinoilla,

vaan rajalla hillitään sen etuoikeutettua asemaa. Kunnalla on mahdollisuus tarvittaessa eriyttää markkinaehtoinen toiminta omaan yhtiöön, jonka myynti voi olla kokonaan markkinaehtoista.

Eduskunnan talousvaliokunta on julkaissut mietintönsä (TaVM 31/2016 vp) hallituksen esityksestä eduskunnalle hankintamenettelyä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 108/2016 vp). Valiokunta ottaa mietinnössään kantaa siihen, miksi lainsäädännössä tarvitaan sidosyksikkösäätelyä:

”Rajoitusten taustalla on huoli sidosyksiköiden mahdollisista haitallisista vaikutuksista markkinoihin. Markkinahäiriö voi syntyä, jos joku toimijoista nauttii erityisasemaa, mikä sallii sen tarjota tuotteita tai palveluita liiketaloudellisin perustein toimiviin tahoihin nähden huomattavan edullisista lähtökohdista. Sidosyksiköt voisivat ulosmyynnin kautta vääristää kilpailua hyödyntämällä määräysvaltaa käyttäviltä hankintayksiköltä kilpailuttamatta saatuja ja sidosyksikölle edullisia hankintasopimuksia. Suurikokoisen sidosyksikön liiketoiminnasta muutamankin prosentin osuus voi tarkoittaa käytännössä miljoonien eurojen liiketoimintaa muiden kuin siihen määräysvaltaa käyttävien hankintayksiköiden kanssa (TaVM 31/2016, s. 6).”

Samalla talousvaliokunta muistuttaa mietinnössään, että keskeisenä perusteluna hankintalaissa valitulle 5 %/500 000 euron sidosyksikkösäätelylle on hallituksen tavoitteet yrittäjyyden ja kilpailun edistämiseksi:

”Sidosyksiköillä on parempi kilpailuasema kuin täysin liiketaloudellisin perustein toimivilla yrityksillä, koska sidosyksiköt saavat valtaosan liikevaihdostaan ilman kilpailutusta omistajiensa tilauksista ja toimeksiantoista. Ulosmyyntirajan mataluus parantaa kilpailuneutraliteettia ja edistää siten yritysten toimintaedellytyksiä. Sidosyksikköjen omistajat voivat myös halutessaan mahdollistaa näiden yksiköiden rajoittamattoman markkinoillaolon kilpailuttamalla omistajan tilaukset ja toimeksiaannot. (TaVM 31/2016 vp s. 8)

Huomautamme, että yrittäjäjärjestö ei ole hakemassa yksityisille pk-yrityksille ylimääräisiä oikeuksia tai etuuksia: suurten kuntaomisteisten osakeyhtiöiden tulee kuitenkin olla samalla viivalla pienten yksityisten yritysten kanssa, kun toimitaan markkinoilla. Julkisomisteisten yhtiöiden etuoikeudet ovat perusteltuja vain kuntavastuulla olevassa jätehuollossa (TSV ja JL 32 §).

Eduskunta edellyttää mietinnössään, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa toimialakohtaisiin lainsäädäntöä täsmentäviin toimiin pitäen erityisesti silmällä jätetoimialan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden toimintaedellytyksiä. Samalla talousvaliokunta kuitenkin toteaa, että:

”Alustavan arvion mukaan ehdotettu hankintalain sidosyksikkösäätely ei estäisi kuntia järjestämästä lakisääteisiin velvollisuuksiinsa kuuluvia jätehuollon palveluja ja TSV-palvelua määräysvallassaan olevien kunnallisten jätelaitosten toimesta. Ympäristövaliokunta on lausunnossaan pitänyt tärkeänä, että sääntelyä tai lain perusteluja on kuitenkin täsmennettävä

sen selventämiseksi, mitä TSV-palvelun määritelmään katsotaan kuuluvan.” (TaVM 31/2016 vp, s. 9)

Talousvaliokunta on kuullut useiden ministeriöiden edustajien lisäksi laajasti myös muita asiantuntijoita ja toimialan edustajia. Valiokunnalle ei kuitenkaan ole esitetty sellaista näyttöä, joka tukisi jätehuollon sidosyksikkömääritelmän muuttamista hankintalaista poikkeavaksi.

Ymmärrämme, että yksittäisen jätelaitoksen osalta siirtyminen suoraan alempiin sidosyksikön ulosmyyntirajoihin saattaisi aiheuttaa häiriöitä käytännön toiminnalle. Sen vuoksi pidämme tärkeänä, että hankintalaissa on asetettu jätehuollolle riittävä sopeutumis aika. Talousvaliokunta on perustellut asiaa seuraavasti:

*”Talousvaliokunta toteaa, viitaten tässä mietinnössä kuvattuun sidosyksikkösääntelyyn liittyvän ulosmyyntirajan luomiin mahdollisiin ongelmatilanteisiin, käsillä olevan ilmeinen tarve porrastaa sidosyksikköihin sovellettavaa ulosmyynnin enimmäismäärää erityisesti jätetoimialan suhteen. Hallituksen esityksen mukaiset prosenttiosuudet eivät yksin aiheuttane kohtuuttomuutta, mutta yhdessä ehdotettujen siirtymäaikojen kanssa ne voivat johtaa varsin hankaliin toimintojen sopeuttamistilanteisiin. **Talousvaliokunta pitää selvitettyinä, että prosenttilukua väliaikaisesti nostamalla nämä sopeuttamistoimet olisivat merkittävästi helpommin toteutettavissa, ja ehdottaa pykälän 5 momenttia muutettavan siten, että jätehuollon toimialan suhteen ulosmyynnin enimmäismäärä on vuoden 2017 ajan 15 % ja vuoden 2018 ajan 10 %.**” (TaVM 31/2016 vp, s. 21)*

Pidämme huolestuttavana yksittäisiä väitteitä siitä, etteivät tavalliset yritykset saisi jatkossa TSV-palvelua, jos kuntien jätelaitokset eivät saa tarpeeksi etuoikeuksia toimiessaan markkinoilla. TSV-palvelu on lakisääteistä ja sen on tarpeellista olla sitä jatkossakin. Jos yksityinen jätteen tuottajayritys ei saa palvelua markkinoilta, se hakeutuu TSV-palvelun piiriin. Jos taas yksityistä palvelua on saatavilla, se valitsee joko yksityisen toimijan tai kunnallisen markkinaehtoisen palvelun. Vallitseva tulkinta on, että TSV:n mukainen myynti ei ole hankintalain näkökulmasta sidosyksikköaseman vaarantavaa ulosmyyntiä.

Muistutamme, että on jäteviranomaisen ja kuntien päätettävissä, kuinka paljon markkinaehtoista palvelua heidän omistamansa yhtiö tarjoaa muille yrityksille. Tämä tilanne ei muuttunut hankintalakimuutoksen myötä. On olemassa tällä hetkelläkin alueita, jotka eivät tarjoa lainkaan tai tarjoavat vain vähän markkinaehtoista jätehuoltopalvelua. Laki ei myöskään estä markkinaehtoista toimintaa, vaan se voidaan eriyttää eri yhtiöön, jos tarve toimia markkinoilla on sidosyksikkörajaa suurempi.

Hallituksen esitysluonnos poikkeaa osin työryhmän mietinnöstä

Lausunnolla oleva hallituksen esitys poikkeaa osin siitä, mitä työryhmässä joko yksimielisesti tai äänestyksen jälkeen päätettiin. Työryhmä koostui jätetoimialan sekä kilpailusääntelyn asiantuntijoista (ympäristöministeriö,

työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, kilpailu- ja kuluttajavirasto) sekä keskeisistä muista sidosryhmistä, mikä nähdäksemme takasi työryhmän esitysten asiantuntevuuden, uskottavuuden sekä tasapuolisuuden. Tästä syystä emme pidä perusteltuna, että virkamiestyönä tehty viimeistely poikkeaa oleellisin osin yhdessä sovitusta.

Katsomme, että jätelakiesityksen jatkovalmistelun tulee perustua työryhmän mietintöön.

Esitys kunnan toissijaisen jätehuollon osalta on erittäin tärkeä - työryhmässä sovitusta tulee kuitenkin pitää kiinni

Huomattava osa käytännön epäselvyyksistä eri toimijoiden välillä liittyy siihen, onko tietty jäte luokiteltavissa kunnan toissijaisen vastuun piiriin eli TSV-jätteeksi vai ei. Kunnan vastuun ulkopuolella oleva jäte voi lähtökohteisesti olla TSV-jätettä vain, jos tällaisen jätteen jätehuollolle ei ole saatavilla yksityistä palveluntarjontaa. Käytännöt ja tulkinnat ovat vaihdelleet muun muassa sen osalta, miten palveluntarjontaa ja markkinapuutteen olemassaoloa arvioidaan ja mikä taho arvion tekee.

Työryhmän esitys perustuu siihen, että jatkossa kunnan jätehuoltoviranomainen on kiistatta vastuussa asian riittävästä selvittämisestä. Tämä pääsääntö on sisällytetty myös hallituksen esitysluonnoksessa. Työryhmä otti kantaa myös siihen, miten vastuussa olevat kuntaviranomaiset voisivat täyttää selvitysvelvollisuutensa. Mietinnössä esitettiin vaihtoehtoiksi Hilmassa olevan avoimuusilmoituksen käyttämistä sekä uuden markkinapaidan perustamista, jota kilpailu- ja kuluttajaviranomainen oli valmistellut. Nämä järjestelmät toimisivat arviointiprosessissa viranomaisten apuna ja arviointityökaluina. Tästä syystä kummeksumme, että viittaukset näihin järjestelmiin on hallituksen esitysluonnoksesta poistettu.

Toinen poikkeama työryhmän mietinnön ja hallituksen esitysluonnoksen välillä liittyy TSV-sopimuksen voimassaoloaikaa määrittelevään momenttiin. Muutoksen syitä ei ole esityksessä perusteltu. Työryhmä päätti yksimielisesti siitä, että lakipykälää muutetaan siten, että toissijaista jätehuoltopalvelua tarvitsevan yrityksen tulee sitoutua nykyisen määräaikaisten sopimuksen sijasta ainoastaan toistaiseksi voimassa olevaan sopimukseen. Käytännössä pitkät määräaikaisten sopimukset ovat kannustaneet TSV:n soveltamista edelleen myös niissä tilanteissa, joissa markkinapuute on sopimuksen voimassaoloaikana lakannut.

Kunnan säännöllinen arviointivelvollisuus ei riipu siitä, kuinka pitkiä sopimuksia yksittäiset yritykset ovat tehneet kuntayhtiön kanssa. Kunnissa on tehty lukuisia kolme vuotta kestäviä sopimuksia, jotka päättyvät eri aikoihin. Perusteluissakin todetaan, että arvio tehdään tilanteen muuttuessa. Määräaikainen sopimus ei sovellu muuttuviin tilanteisiin siten kuin toistaiseksi voimassa oleva sopimus. Irtsanomisajat voidaan asettaa hyvinkin pitkiksi, mikä estää kunnan lainmukaisten velvollisuuksien täyttämistä.

Kirjanpidon eriyttämistä tarvitaan - tilintarkastajan lausunto ei ole perusteltavissa

Kirjanpidon eriyttäminen on perusteltua tilanteessa, jossa kuntayhtiön oikeudet ja velvollisuudet liittyvät jätteen alkuperään ja oikeudelliseen statukseen sekä kilpailuneutraliteetin turvaamiseen. Erittelyvelvollisuuden laiminlyönti olisi rangaistavaa joko kirjanpitorikkomuksena tai –rikoksena. Ilman TSV-jätteen eriyttämisvelvollisuutta eivät sääntelyn noudattamista valvovat tahot, kuten KKV ja yksityiset toimijat, pysty arvioimaan sitä, toimiiko kuntayhtiö kilpailuneutraliteetin ja säännösten edellyttämällä tavalla. Sen vuoksi jälkivalvonta tulee saattaa lailla kuntoon.

Voimassa olevan jätelain 44 §:n mukaan jätteen kuljettajan tulee antaa jätteen vastaanottajalle (kuntayhtiölle) riittävällä tavalla jätteen alkuperää koskevat tiedot. Velvollisuus on hyvin perusteltu ja syytä säilyttää myös jatkossa.

Luonnoksessa esitetään lisättäväksi 3 momenttiin velvollisuus toimittaa kunnalle tai kuntayhtiölle tilinpäätöstä varten lausunto jätteen alkuperän oikeellisuudesta. Velvollisuus kohdistuu nimenomaan kuljetusyrittäjään riippumatta siitä, onko tällä lain mukaan velvollisuus toimittaa tilintarkastus vai ei. Katsomme, että yritysten hallinnollisen taakan lisäämiselle tulee tällä hallituskaudella olla hyvin perusteltu ja merkittävä syy. Tällaista hallituksen esitysluonnoksessa ei ole esitetty.

Esitys ei ole kannatettava tai perusteltavissa myöskään seuraavista syistä:

- Tätä asiaa ei ole tuotu jätelakityöryhmän keskusteltavaksi tai arvioitavaksi, vaan ehdotus on laadittu työryhmän ulkopuolella virkamiestyönä.
- Velvollisuuden sisältö sekä se, ketä se koskee, tulee asettaa selkeästi ja tarkkarajaisesti lakipykälään. Nyt näin ei ole tehty. Lisäksi tiedonantovelvoitteet jäävät epäselviksi jätelain 147 §:ään esitetyn rangaitussäännöksen valossa.
- Kyse on kunnan tai kuntayhtiön tilintarkastuksesta. Tällaista tilintarkastusvelvollisen organisaation ulkopuoliselle taholle asetettua velvollisuutta toimittaa tilintarkastajan lausunto ei tietääksemme ole asetettu muussa vastaavanlaisessa yhteydessä.
- Vastaavaa kirjanpidon eriyttämisasiaa on pohdittu työ- ja elinkeinoministeriön kilpailulakia koskevassa työryhmässä. Maaliskuussa jätetyssä loppuraportissa esitetään kirjanpidon eriyttämistä tilanteissa, joissa sama taho toimii sekä lakisääteisen tehtävän alueella että markkinoilla. Työryhmä ei esitä tässäkään tapauksessa tilintarkastajan lausuntoa, minkä vuoksi sitä ei ole perusteltua liittää myöskään tähän esitykseen. TEM on vastuuministeriö tilintarkastuslain säädännön kehittämisessä.

- Tällä hetkellä TEM:n alaisessa tilintarkastustyöryhmässä pohditaan sitä, nostetaanko yritysten tilintarkastusrajoja EU:n tilintarkastusdirektiivin sallimiin rajoihin. Tämä lausunnolla oleva ehdotus ei ole linjassa nykykehityksen kanssa, vaan voi tosiasiallisesti laajentaa tilintarkastusvelvollisuutta ja sen kustannuksia jätettä kuljettaville yrityksille.
- Esityksen valossa jää epäselväksi, miten juuri tilintarkastajat voisivat todeta jätelajien syntyperän ja niiden markkinapuutteen.

Myös siirtymäsäännös poikkeaa työryhmässä yhdessä sovitusta

Ehdotuksen mukaan lakimuutokset tulisivat voimaan tammikuussa 2018. Jos kunnassa on käytössä kunnan järjestämä jätteenkuljetus, kunta voisi hallituksen esitysluonnoksen siirtymäsäännöksen nojalla jatkaa yhden tai useamman kuljetusyrittäjän kanssa ennen lain voimaantuloa tehdyn kuljetussopimuksen mukaista jätteenkuljetusta myös sen vastuun piiristä pois siirtyvän jätteen osalta sopimuksen voimassaolon ajan, mutta kuitenkin enintään kolmen vuoden ajan ehdotetun muutoksen voimaantulosta. Esitys poikkeaa tältäkin osin työryhmässä sovitusta, jossa enemmistö kannatti kahden vuoden siirtymäaikaa.

Kolmen vuoden siirtymäaika olisi esityksen mukaan perusteltavissa siksi, että kuljetusurakat joudutaan useissa tapauksissa suunnittelemaan ja kilpailuttamaan uudelleen sopimusten perusteiden muuttumisen johdosta. Lisäksi siirtymäaikaa perustellaan sillä, että kuntien julkiset hankinnat voitaisiin tehdä asianmukaisesti kilpailua edistävällä porrastetulla aikataululla. Luonnoksessa ei kuitenkaan perustella sitä, miksi työryhmässä hyväksytty kahden vuoden siirtymäaika ei olisi riittävä aika kunnan toimintojen järjestämiseksi.

On hyvä huomata, että siirtymäkausi ei koske ainoastaan kuljetussopimuksia. Siirtymäkauden aikana kunnilla olisi edelleen yksinoikeus jätteen käyttöön, minkä vuoksi jätettä tuottavat yritykset ja hallintoelimet eivät välttämättä voi hyödyntää kilpailutuksen tuomaa etua ennen siirtymäkauden päätyttyä. Yritysten ja julkisoikeudellisten yksiköiden, ts. jätteen haltijoiden oikeus osoittaa paikka, johon jäte kuljetetaan, tulee siirtymäsäännöksestä huolimatta turvata jätelain 31 §:ssä säädetyllä tavalla.

Samalla edellytämme, että siirtymäsäännös muutetaan vastaamaan työryhmässä sovittua kahta vuotta.

Jätehuollon infrastruktuurin avaamiselle on tarvetta

Suomen Yrittäjät pitää perusteltuna, että eduskunnassa käsitellään jätelaki-esityksen kanssa samaan aikaan kysymys jätehuollon infrastruktuurin avaamisesta yksityisille yrityksille. Taustalla on selvitysmies Mikko Alkion tekemä tärkeä huomio siitä, etteivät yksityiset yritykset pääse toimittamaan jätettä suoraan tai samoilla ehdoilla biokäsittelyyn ja jätteenpolttoon kuin kunnalliset jäteyhtiöt. On perusteltua, että infrayhtiö ja yksityiset yritykset voivat vapaasti sopia jätteen toimittamisesta polttoon tai biokäsittelyyn

kunnallisen yhtiön tätä estämättä. Infran vapauttaminen vaikuttaa arviomme mukaan yritysten jätehuollon hintaan alentavasti ja siten kaikkien yritysten jätehuoltokustannuksiin myönteisellä tavalla.

Ympäristöministeriö kutsui kesällä asianajaja Mika Pohjosen selvitysmieheksi valmistelemaan esitystä, miten infra voitaisiin oikeudellisesti tehokkaalla tavalla avata markkinoiden saataville. Jätehuollon infra on rakennettu lähtökohtaisesti julkisin varoin ja palvelemaan yleistä etua. On ainoastaan kohtuullista, etteivät kunnalliset toimijat estä yksityisiä yrityksiä toimittamasta jätettä jätteen käsittelyyn tai käyttäen määräävää markkina-asemaansa väärin. Infrayhtiöllä ja yksityisillä yrityksillä tulee olla sopimusvapaus jätteen käsittelystä.

Nähdäksemme asiaan ei kuitenkaan saada tehokasta ratkaisua pelkästään laitosten yhtiöittämisellä. Polttolaitokset ja biokäsittelylaitokset ovat luokiteltavissa usein suuriksi markkinatoimijoiksi, joilla on määräävä asema alueen pienempiin yrityksiin nähden. Kuntayhtiön ja polttolaitoksen keskinäisillä sopimusehdoilla voi olla vaikutusta pienempien yritysten toimintaedellytyksiin ja sitä kautta kilpailutilanteeseen.

Ratkaisu infran avaamisongelmaan saattaakin löytyä kilpailulainsäädännön puolelta. Esimerkiksi TEM:n Sosiaali- ja terveysalan kilpailusääntöjä arvioineen työryhmän raportissa 30/2017 ehdotetaan uutta lukua kilpailulakiin, jossa pienen sote-alan yrityksen toimintaa rajoittavat sopimusehdot voidaan ottaa viranomaisaloitteisesti KKV:n arvioitavaksi. Toinen vaihtoehto olisi kieltää jätelaissa jätehuollon eri toimijoiden väliset sopimukset tai muut järjestelyt, joissa infra suljetaan yritysten ulottumattomiin. Samassa yhteydessä olisi syytä viitata perusteluissa KKV:n kilpailulaissa määrättyyn valvontaoikeuteen.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Mikael Pentikäinen
toimitusjohtaja

Tiina Toivonen
lainsäädäntöasioiden päällikkö